ГУЛИСТОН ТУМАНЛАРАРО ИҚТИСОДИЙ СУДИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Гулистон шахри

2024 йил 10 декабрь

Гулистон туманлараро иктисодий судининг судьяси Б.Махмудов Ж.Эгамова суд мажлиси котиблигида, даъвогар С.Эсиргапов иштирокида, даъвогар "YANGIYER HALOL (рахбар) масъулияти чекланган жамияти манфаатида Ўзбекистон PARRANDA" Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилояти худудий бошкармасининг жавобгар АТБ "Агробанк" ва АТБ "Агробанк" Янгиер шахар филиалига нисбатан гаров шартномасини бекор қилиш, АТБ "Агрбанк" зиммасига "YANGIYER HALOL PARRANDA" масъулияти чекланган жамиятига тегишли бўлган бино-иншоотни гаровдан чикариш ва такикдан ечиш мажбуриятини юклаш, қўшимча хисобланган 377 367 138 сўм пул маблағларини бекор қилиш тўгрисидаги даъво аризаси бўйича кўзғатилган иктисодий ишни ўз биносида, очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

АНИКЛАДИ:

"YANGIYER HALOL PARRANDA" масъулияти чекланган жамияти (кейинги ўринларда — даъвогар) манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилояти худудий бошқармаси (кейинги ўринларда — палата) Гулистон туманлараро иқтисодий судига жавобгар АТБ "Агробанк" (кейинги ўринларда — жавобгар) ва АТБ "Агробанк" Янгиер шаҳар филиалига нисбатан даъво аризаси билан мурожаат қилиб, даъво аризасида гаров шартномасини бекор қилиш, жавобгар зиммасига даъвогарга тегишли бўлган бино-иншоотни гаровдан чиқариш ва тақиқдан ечиш мажбуриятини юклаш, қўшимча ҳисобланган 377 367 138 сўм пул маблағларини бекор қилишни сўраган.

Суд мажлисининг вақти ва жойи тўгрисида тегишли тарзда хабардор килинган палата ва жавобгар хамда АТБ "Агробанк" Янгиер шахар филиали суд мажлисига келмади, шунингдек вакил(лар)и иштирокини таъминламади.

Узбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси (кейинги ўринларда — ИПК) 127-моддасига кўра, ишда иштирок этувчи шахслар суд мухокамасининг вакти ва жойи тўгрисида суд ажрими оркали хабардор килинади, ажрим топширилганлиги маълум килинадиган буюртма хат оркали юборилади ёки ушбу шахсларга тилхат олиб топширилади ёхуд хабардор килинганлиги факти кайд этилишини таъминлайдиган алока воситаларидан фойдаланган холда хабардор килинади. Иктисодий суд ишларини юритишнинг бошка иштирокчилари ажрим оркали, зарур холларда эса суд чакирув когозлари, телеграммалар, факслар, телетайплар хамда бошка алока воситалари оркали хабардор килинади ва судга чакирилади.

ИПКнинг 170-моддаси учинчи қисмига асосан иш муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган жавобгар, учинчи шахслар суд мажлисига келмаса, низо уларнинг йўқлигида ҳал қилиниши мумкин.

Шу сабабли, суд ИПКнинг 127, 170-моддаси талабларига асосан суд муҳокамасини ишдаги ва такдим этилган ҳужжатлар асосида палата ва жавобгар ҳамда АТБ "Агробанк" Янгиер шаҳар филиали вакил (лар)и иштирокисиз кўриб чиҳишни лозим топади.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакили даъво аризани қўллаб қувватлаб, ундаги важларни такрорлаб, даъвони аризани қаноатлантиришни сўради.

Суд, ишда иштирок этувчи даъвогарнинг тушунтиришини тинглаб, ишдаги мавжуд ва суд мухокамаси жараёнида такдим этилган хужжатларни ўрганиб чиқиб, куйидаги асосларга кўра палатанинг даъво аризасидаги гаров шартномасини бекор қилиш, жавобгар зиммасига даъвогарга тегишли бўлган бино-иншоотни гаровдан чиқариш ва такикдан ечиш мажбуриятини юклаш кисмини рад килишни, кўшимча хисобланган 377 367 138 сўм пул маблағларини бекор қилиш талаби ҳамда АТБ "Агробанк" Янгиер шаҳар филиали қисми бўйича иш юритишни тугатишни лозим топади.

ИПК 13-моддасининг биринчи қисмига асосан суд ишларни Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунлари, бошқа қонунчилик ҳужжатлари, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари асосида ҳал қилади.

Ўзбекистон Республикаси Фукаролик кодекси (кейинги ўринларда — ФК) 8-моддасининг биринчи қисмига биноан фукаролик ҳуқуқ ва бурчлари қонунчиликда назарда тутилган асослардан, шунингдек фукаролар ҳамда юридик шахсларнинг, гарчи қонунчиликда назарда тутилган бўлмаса-да, лекин фукаролик қонунчилигининг умумий негизлари ва мазмунига кўра фукаролик ҳуқуқ ҳамда бурчларни келтириб чиқарадиган ҳаракатларидан вужудга келади.

ФК 234-моддасининг иккинчи қисмига мувофиқ мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

Иш хужжатларидан аниқланишича, жавобгарнинг Янгиер филиали ва даъвогар ўртасида 2019 йил 30 ноябрда тузилган 15-сонли кредит шартномасига кўра, 1 000 000 000 сўм микдорида кредит маблағлари ажратилган.

Даъвогар томонидан шартнома бўйича мажбуриятлари бажарилмаганлиги боис, Палата Гулистон туманлараро иктисодий судига жавобгар акциядорлик тижорат банки манфаатида даъво аризаси билан мурожаат килиб, даъвогардан муддати ўтган 100 001 000 сўм асосий кредит, 97 545 000 сўм фоиз ва 866 665 000 сўм муддатли кредит карздорлигини муддатидан олдин ундиришни, ундирувни даъвогарга тегишли Янгиер шаҳар, А.Жомий МФЙ, Саноат зонаси худудида жойлашган кадастр рақами 12:11:01:04:0307 бўлган омборхона биносига қаратишни ҳамда гаров

мулкининг ким-ошди савдоларидаги бошланғич сотув бахосини гаров шартномасида кўрсатилган кийматда белгилаб беришни сўраган.

Гулистон туманлараро иқтисодий судининг 2020 йил 25 сентябрдаги ҳал қилув қарори билан палатанинг даъвогар манфаатида киритган даъво аризаси тўлиқ қаноатлантирилган, шунингдек жавобгар ҳисобидан Республика бюджети ҳамда Суд ҳокимияти органларини ривожлантириш жамғармасига ишни судда кўриш билан боғлиқ 21 284 220 сўм давлат божи ундириш белгиланган.

Сирдарё вилоят иктисодий судининг кассация инстанцияси судлов ҳайъатининг 2020 йил 17 декабрдаги қарори билан Гулистон туманлараро иктисодий судининг 2020 йил 25 сентябрдаги ҳал қилув қарори ўзгаришсиз қолдирилган.

Сирдарё туманлараро иктисодий судининг 2022 йил 16 июлдаги ҳал килув карори билан тарафлар ўртасида тузилган 2019 йил 30 ноябрдаги 15-сонли шартнома муддатидан олдин бекор килинган.

Аникланишича, С.Эсиргапов ва бошкаларга оид 240002/2022-34NH-сонли жиноят иши бўйича даъвогар томонидан 2022 йилнинг 25 июль, 26 ва 30 август, 5 ва 7 сентябрь кунлари тўлов топширикномаларига асосан Сирдарё вилоят прокуратураси ва Бош прокуратура депозит хисоб ракамларига жами 1 340 950 000 сўм маблағлар кредит шартномаси бўйича зарарни коплаш максадида ўтказиб берилган Жиноят ишлари бўйича Янгиер шахар судининг 2022 йил 21 ноябрдаги хукми билан С.Эсиргапов ва бошкаларга оид жиноят иши юзасидан тарафлар ўртасида тузилган кредит шартномаси бўйича Сирдарё вилоят прокуратураси ва Бош прокуратура депозит хисоб ракамига ўтказилган жами хисобланган 1 340 950 000 сўм карз Сирдарё "Агробанк" акциядорлик тижорат банки фойдасига ундирилган.

Сирдарё вилоят прокуратураси ва Бош прокуратура депозит ҳисоб рақамига қуйилган 1 340 950 000 сум миқдоридаги пул маблағлари даъвогарнинг банкдаги ҳисоб рақамига 2023 йил 31 январь куни келиб тушиб, маблағлар кредитнинг асосий қисми, фоизи ва пеня қисми туловлари учун йуналтирилган.

Палатанинг даъво аризаси ва суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакилининг тушунтиришларига кўра, тарафлар ўртасида тузилган кредит шартномаси бекор килинган бўлиб, шу даврдан бошлаб, олинган кредит карз бўйича шартномада кўрсатиб ўтилган кредит карзига оид барча шартлар бекор килинган ва конуний кучга эга бўлмаса-да, банк бекор килинган шартнома шартларига асосан даъвогар томонидан карздорликлар талаб килинган муддатда тўлаб берилган кредит карзи учун банк томонидан ноконуний равишда 377 367 138 сўм ошикча фоиз тўлови хисобланганлиги важи билан, Палата даъвогар манфаатида гаров шартномасини бекор килиш, жавобгар зиммасига даъвогарга тегишли бўлган бино-иншоотни гаровдан чикариш ва такикдан ечиш мажбуриятини юклаш, кўшимча хисобланган 377 367 138 сўм пул маблағларини бекор килишни сўраган.

Иш хужжатларидан кўринишича, кредит шартномаси таъминоти сифатида тарафлар ўртасида 2020 йил 8 январда Янгиер шахар 3-сон Давлат нотариал идораси нотариуси Х.Шодиева хузурида ипотека шартномаси

расмийлаштирилган. Ипотека шартномасининг 1-бандида, 2019 йил 30 ноябрдаги 15-сонли кредит шартномасида кўрсатилган мажбуриятлар жавобгар томонидан бажарилмаган такдирда, даъвогар шартнома шартлари асосида ипотекага (гаровга) кўйилган мулк хисобидан ўз манфаатларини қаноатлантириши назарда тутилган. Мазкур ипотека шартномаси "Ер тузиш ва кўчмас мулк кадастри" давлат корхонаси Янгиер шахар филиали томонидан шартнома расмийлаштирилган санада давлат рўйхатига олинган.

ФКнинг 283-моддасига кўра, гаров куйидаги холларда бекор бўлади: гаров билан таъминланган мажбурият бекор бўлганида; ушбу Кодекс 274моддасининг учинчи кисмида назарда тутилган асослар бўлганида гаровга қўювчининг талаби билан; гаровга қўйилган ашё нобуд бўлганида ёки гаровга қўйилган ҳуқуқ бекор бўлганида, башарти гаровга қўювчи ушбу Кодекс 276-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқдан фойдаланган бўлмаса; гаровга қўйилган мол-мулк реализация қилинган тақдирда, шунингдек уни реализация қилиш мумкин бўлмаган тақдирда (ушбу Кодекснинг 281-моддаси). Ипотека тўгрисидаги шартнома рўйхатдан ўтказилган реестрда ипотека тугатилганлиги тўгрисида белги кўйилган бўлиши керак; агар гаровга олувчи ушбу Кодекс 282-моддаси иккинчи қисмининг 4-бандида назарда тутилган хуқуқдан фойдаланмаган бўлса, бундан гаровга қўйилган мол-мулк реализация қилинмаганлиги ва талаблари таъминланмаган кредиторларнинг ĬЗ қаноатлантириш учун мазкур мол-мулкни қабул қилишни рад этганлиги холлари мустасно. Гаров билан таъминланган мажбурият бажарилиши натижасида ёки гаровга қўювчининг талаби билан гаров бекор бўлганида (ушбу Кодекс 274-моддасининг учинчи қисми) ихтиёрида гаровга қўйилган мол-мулк бўлган гаровга олувчи уни дархол гаровга қўювчига қайтариб бериши шарт.

Бирок, ишдаги хужжатлар ва Гулистон туманлараро иктисодий судининг 4-1201-2403/1406-сонли иш юзасидан 2024 йил 4 июнда қабул килинган ҳал қилув қарорига кўра, 377 367 168,67 сўм қарзнинг 120 502 283,1 сўм қисми 2022 йил 30 августдан 2023 йил 31 январгача ҳисобланган фоизни ташкил қилиши, 256 864 885,57 сўм қисми эса 2022 йил 30 августгача ҳисобланган фоизни ташкил қилиши, шундан 32 624 657,54 сўм қисми 2022 йил 17 июлдан 2022 йил 30 август кунига қадар ҳисобланганлиги аниқланган.

Гулистон туманлараро иқтисодий судининг 4-1201-2403/1406-сонли иш юзасидан 2024 йил 4 июнда қабул қилинган ҳал қилув қарори бугунги кунда қонуний кучда.(ўзгартирилмаган ва(ёки) бекор қилинмаган)

ИПКнинг 73-моддаси иккинчи қисмига кўра, иктисодий суднинг илгари кўрилган иш бўйича конуний кучга кирган хал килув карори билан аникланган холатлар суд худди шу шахслар иштирок этаётган бошка ишни кўраётганида янгидан исбот килинмайди.

ФК 333-моддасининг биринчи қисмига асосан қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Бундай ҳолларда, кредит шартномаси бўйича гаров билан таъминланган мажбуриятлар бекор бўлмаганлиги сабабли палатанинг гаров шартномасини бекор қилиш, жавобгар зиммасига даъвогарга тегишли бўлган бино-иншоотни гаровдан чиҳариш ва таҳиҳдан ечиш мажбуриятини юклаш тўғрисидаги даъво талабини асосли деб ҳисоблаб бўлмайди.

Шу сабабли, суд палатанинг шартномасини бекор қилиш, жавобгар зиммасига даъвогарга тегишли бўлган бино-иншоотни гаровдан чиқариш ва тақиқдан ечиш мажбуриятини юклаш тўгрисидаги даъво талабини қаноатлантиришни рад қилишни лозим топади.

Бундан ташқари, палатанинг даъво талабида қушимча ҳисобланган 377 367 138 сум маблағларини бекор қилиш суралган.

ИПКнинг 25-моддасида иқтисодий судга тааллуқли ишлар, 26-моддасида эса иқтисодий судлар томонидан ҳал этиладиган низолар кўрсатиб ўтилган.

Юқорида қайд этилган ИПК моддаларида қушимча ҳисобланган 377 367 138 сум маблағларини бекор қилиш билан боғлиқ иш (низо)ларни ҳал этиши назарда тутилмаган.

ИПКнинг 110-моддаси 1-бандига кўра, суд иш иктисодий судга, фукаролик ишлари бўйича судга ёки маъмурий судга тааллукли бўлмаса иш юритишни тугатади.

Бу ҳақида Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 2019 йил 24 майдаги "Биринчи инстанция суди томонидан иқтисодий процессуал қонун нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида"ги 13-сон қарорида ҳам тушунтириш берилган.

Бундай ҳолатда, палатанинг даъво талабида қўшимча ҳисобланган 377 367 138 сўм маблағларини бекор қилиш қисми судда кўриш учун тегишли бўлмаганлиги сабабли, ИПК 110-моддаси биринчи қисми 1-бандига асосан иш юритишни тугатишни лозим топади.

Шунингдек, даъвонинг АТБ "Агробанк" Янгиер шаҳар филиали юридик шаҳс маҳомига эга эмаслиги сабабли унга нисбатан иш юритишни тугатишни лозим топади.

ИПКнинг 118-моддаси биринчи қисмига кўра, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади белгиланган.

Ўзбекистон Республикасининг "Давлат божи тўғрисида" ги Қонунига мувофик мулкий хусусиятга даъво аризалардан даъво бахосининг икки фоизи микдорида, хўжалик шартномаларини тузиш, ўзгартириш ёки бекор килиш вактида келиб чикувчи низолар бўйича даъво аризалардан базавий хисоблаш микдорининг ўн баравари микдорида давлат божи ундирилиши белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2024 йил 12 августдаги "Иш ҳақи, пенсиялар ва нафақалар миқдорини ошириш тўғрисида"ги ПФ-108-сон Фармони 2-бандига асосан, 2024 йил 1 октябрдан бошлаб базавий ҳисоблаш миқдори — 375 000 сўм этиб белгиланди.

Шу боис, суд палатанинг даъво талаблари каноатлантириш рад этилганлиги, судга даъво аризаси киритилишида давлат божи тўланмаганлигини инобатга олиб, иш бўйича ундирилиши лозим бўлган суд

харажатларини ИПКнинг 118-моддаси ва "Давлат божи тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига асосан даъво талабининг гаров шартномасини бекор қилиш ва бино-иншоотни гаровдан чиқариш ҳамда тақиқдан ечиш мажбуриятини юклаш қисми бўйича низо гаров шартномасидан келиб чиққанлиги сабабли уларни битта талаб сифатида баҳолаб 3 750 000 сўм давлат божини даъвогардан ундиришни, олдиндан тўалаб чиқилган 37 500 сўм почта харажатини даъвогар зиммасида қолдиришни, даъво талабидаги қўшимча ҳисобланган 377 367 138 сўм маблағларини бекор қилиш қисми судда кўриш учун тегишли бўлмаганлиги сабабли ушбу қисми бўйича давлат божини ундирувсиз қолдиришни лозим топади.

Юқоридагиларга асосан Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 66, 68, 73, 75, 110, 118, 127, 170, 176-180, 186-моддаларини қўллаб, суд

КАРОР КИЛДИ:

Даъвогар "YANGIYER HALOL PARRANDA" масъулияти чекланган жамияти манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилояти худудий бошқармасининг бино-иншоотни гаровдан чиқариш ва тақиқдан ечиш мажбуриятини юклаш тўғрисидаги даъво талабини қаноатлантириш рад этилсин.

Даъвонинг қушимча ҳисобланган 377 367 138 сум маблағларини бекор қилиш қисми буйича иш юритиш тугатилсин.

Даъвогар "YANGIYER HALOL PARRANDA" масъулияти чекланган жамияти хисобидан Давлат бюджетига 3 750 000 сўм давлат божи ундирилсин.

Даъво талабидаги қушимча ҳисобланган 377 367 138 сум маблағларини бекор қилиш қисми буйича давлат божи ундирувсиз қолдирилсин.

Олдиндан тўлаб чиқилган 37 500 сўм почта харажатлари даъвогар "YANGIYER HALOL PARRANDA" масъулияти чекланган жамияти зиммасида қолдирилсин.

Жавобгар АТБ "Агробанк" Янгиер шахар филиалига нисбатан иш юритиш тугатилсин.

Ҳал қилув қарорининг кўчирма нусхаси тарафларга юборилсин.

Хал қилув қарори қабул қилингандан кейин бир ойлик муддат ўтгач қонуний кучга киради.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач, ижро варақалари берилсин.

Мазкур ҳал қилув қарори устидан ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан эътиборан бир ой ичида шу суд орқали Сирдарё вилоят судининг иқтисодий ишлар бўйича суллов ҳайъатига апелляция тартибида шикоят қилиниши (прокурор протекти ёки ҳал қилув қарори қонуний кучга кирган кундан эътиб ида кассация шикояти (протести) берилиши мумкин.

Раислик қилувчи,

Б.Махмудов